

Daarin spreekt prof. Visscher de gedachte van Mozes' polemiekt uit.

Maar niet alleen de gedachte uit hij, hij gebruikt ook zelf het woord „polemiekt”.

Zoo gezien is het paradijsverhaal een stuk polemiekt, welke thetische kracht Israël moest bewaren tegen de invloeden van het heidendom der oude wereld en aan de gemeente des Ouden Verbonds tevens een inzicht bood in den oorsprong van het menschelek geslacht, in zijn geestelijk zedelijk leven” (blz. 153).

Doch hoe weet prof. Visscher dat zoo precies?

Waar moet het heen als wij den weg van prof. Visscher opgaan?

Schriftgeveens ontbreken voor zulk een bewering ten eenenmale.

Indertijd heeft de Tübinger school Nieuw-Testamentische brieven voor Joodsch-christelijke en Paulinische strijdschriften willen uitgeven.

Terecht heeft de konfessionele theologie dit van meermalen gemaakt en de niet-orthodoxe theologie heeft haar ten slotte gelijk gegeven.

Zouden we nu zulk een hypothese krijgen nopens de boeken van het Oude Testament?

Natuurlijk staat prof. Visscher op een heel ander standpunt dan de Tübingers.

Techt lijkt mij zijn stelling niet ongevaarlijk.

Als het paradijsverhaal een „stuk polemiekt” is, waarom dan ook niet andere deelen van Genesis?

Met hetzelfde recht als prof. Visscher zal men b.v. in het Zondvloed-verhaal, in de beschrijving van den torenbouw van Babel, van de verdrijving van Hagar en Ismaël uit Abrahams tent polemiekt kunnen zoeken.

Ik zie zelfs kans om op de wijze van prof. Visscher daarvoor gegevens uit de geschiedenis der valse godsdiensden in te zamelen.

Zoo zal men, als men Genesis leest, gedurig vragen: wat zit daar achter?

Niet alleen mystieken en allegoristen, maar ook prof. Visscher maakt zich op die manier schuldig aan het zoeken van een waarheid achter de waarheid.

Dat is evenwel een echten waarheidsvriend niet geoorloofd.

Zeker, in de Schrift komt bestrijding van de valse godsdiensden voor.

Maar op een heel andere manier.

Het eerste gebod geeft uitdrukkelijk te verstaan, dat het gericht is tegen het polytheïsme (veelgodendom: „gij zult geen andere goden voor Mij aangezicht hebben”).

In het optreden van Mozes tegen den dans om het gouden kalf ziet men duidelijk en klaar een bestrijding van een bepaald soort dierenkultus, welke Israël aan Egypte ontleende.

Maar in deze gevallen staat het er dan ook bij.

Doch wat prof. Visscher voortstaat vindt nergens ook maar enige aanwijzing in de Schrift.

Het is pure fantasie.

Al komt hij tot een tegenovergesteld resultaat dan de pan-babylonisten, hun methode is goeddeels ook de zijne.

Ook zij rapen enkele gegevens uit de kultuur-geschiedenis van het Oosten bij elkaar, combineren die op spitsvondige, willekeurige, fantastische wijze en maken er zóó een fictief geheel van.

Niet alleen dus in uitgangspunt, maar ook in methode bestaat er alzoo tusschen prof. Visscher en de pan-babylonisten overeenstemming.

Slechts wendt hij zijn fantasie zóó aan, dat hij naar zijn meening het scheppingsverhaal voor hen, die aan de Schrift gelooven, aannemelijk kan maken.

Het wezen der openbaring ondergaat daardoor echter een verandering, waartegen wij ernstige bedenkingen moeten inbrengen.

Doch voor ditmaal genoeg.

— De laatste encycleek van den Paus.

III.

Niet minder merkwaardig is het middelste deel van de pauselijke Encycleek.

Het citaat kan als officiële uiteenzetting van de leer der Roomsche kerk omtrent de eenheid des geloofs onzen lezers te pas komen.

Op dit punt zijn ook diegenen het spoor bijster, die meenen, dat de waarheid weliswaar op de wereld wordt bewaard, maar dat men haar niet zulk een ingespannen arbeid en een zoo langdurige studie en onderzoek moet uitvorsch, dat om haar te vinden en machtig te worden een menschenleven nauwelijks toereikend is; alsof de goedertierige God door de profeten en Zijn Eengeborene daartoe gesproken heeft, dat hetgeen Hij door hen heeft geopenbaard slechts door weinigen en dan nog slechts bejaarden van dagen geheel zou achterhaald worden, doch allerminst om een geloofs- en zedeleer voor te schrijven, waar door de mensch gedurende zijn ganschen levensloop zou worden geleid.

Wel schijnen deze pan-christenen, die de kerken trachten te vereenigen, het schoone doel na te streven de liefde onder alle christenen hooger op te voeren: doch hoe is het bestaand, dat de liefde aldus het geloof zou benadeelen? Zelfs Joannes, de Apostel der liefde, die in zijn evangelie om zoo te zeggen de geheimnissen van Jesus' Allerheiligst Hart heeft geopenbaard en die den zijnen gedurig het nieuwe gebod placht in te prenten „Bemint elkander”,

verbod — zooals algemeen bekend mag heeten — ten strengste den omgang met diegenen, die Christus' leer niet in haar volheid en onverlet hebben; „Indien iemand tot u komt, en deze leer niet medebrengt, wilt hem in uw huis niet ontfangen, noch tot hem zegenen: wees gezoot”.

Daarom is het noodzakelijk, aangezien de liefde op een ongerept en zuiver geloof als op haar fundament stennen moet, dat Christus' leerlingen door de eenheid des geloofs als den voornaams en land worden saamgebonden. Maar kan men zich dit denken een soort verbond van Christenen, waarvan degenen, die er toe toetraden, zodra het om het voorwerp van het geloof gaat, ieder hun eigen zienwijze en gevoelens behouden, al zijn deze ook in strijd met de meeningen der overigen? En op welken grond zullen, zoo vragen wij, aan een en hetzelfde verbond deel hebben menschen, die in tegenstrijdige opvattingen uiteen gaan? Zoonst b.v. zij, die de overlevering beschouwen als een kenmerk der goddelijke Openbaring en zij, die dat niet doen? Of zij die gelooven, dat de kerkelijke hiërarchie, gevormd door de bisschoppen, de priesters en andere beënenaren, van Goddelijken oorsprong is, en die beweren, dat zij van lieverlede door de omstandigheden van tijd en plaats is tot stand gekomen? Zij, die in de H. Eucharistie Christus aanbidden als door werkelijk tegenwoordig door de wonderbare wezens-verandering van het brood en den wijn, welke transsubstantie genoemd wordt; en zij die slechts erkennen, dat Christus' lichaam daar aanwezig is door het geloof of een toeken of de kracht van het Sacrament. Dit aan de H. Eucharistie het karakter van offer en sacrament toekennen; en die zeggen, dat Zij niets anders is dan de herinnering en gedachtenisviering van „Heeren Avondmaal”? Zij die belijden, dat het goed is en nuttig, de heiligen die met Christus regeeren, in het bijzonder de „Mouder Gods Maria, aan te roepen en hun beeltenissen te vereeren, en die beweren, dat zulke vereering ongeoorloofd is, omdat zij de eer van den „eenigen medelidder tusschen God en de menschen” Jesus Christus te na komt?

Hij zulk een groote verscheidenheid van meeningen weten wij niet, hoe men den weg voorbereidt om te komen tot de eenheid van de Kerk, wijl deze immers niet kan ontstaan dan uit één leergezag, één geloofs-wet en uit het ééne geloof der christenen.

Wij weten daarentegen heel goed, dat uit deze verscheidenheid gemakkelijk de verwaa loozing van het geloof ontspruit, tevens het indifferentsisme en het zogenaamde modernisme, hetwelk dengene, die er mede besmet is, doet beweren, dat de dogmatische waarheid niet absoluut is, maar betrekkelijk, en wel aangepast aan de behoeften der tijden en plaatsen en aan de verschillende neigingen der geesten, daar ze niet gebaseerd is op de onveranderlijke openbaring, maar op het veranderlijke leven.

Wat verder het geloof aangaat, is het niet geoorloofd het onderscheid te maken, dat men zou willen doen ingang vinden, n.l. tusschen fundamentele en niet-fundamentele punten, alsof men de eerste geheel en al moet aanvaarden, de tweede echter door de geloovigen naar vrijen wil kunnen worden aangevaard. De bovennatuurlijke deugd van het geloof, als causa formalis hebbend de autoriteit van den openbarenden God, laat zulk een onderscheid niet toe.

Alzoo gelooven de Christenen even goed en met dezelfde overtuiging in het dogma der Onbevleete Ontvangenis als in het Geheim der H. Dierulldigheid, en ze gelooven niet minder in de Menschwording van het Woord als in de Onfeilbaarheid van den Paus van Rome, zooals die door het Oecumenische Vaticaanse Concilie is gedefinieerd.

Ofschoon ze op verschillende tijdstippen door de Kerk bij plechtig decreet zijn afgekondigd, zijn deze waarheden alle even zeker en even geloofwaardig: werden ze niet alle door God geopenbaard? Het Leergezag van de Kerk, die door de Goddelijke Voorzienigheid op de aarde werd gesticht, opdat de geopenbaarde waarheden altijd onaangestast en gemakkelijk konden worden bewaard en met zekerheid de menschen bereiken zouden, wordt dagelijks door den Paus en door de Bisschoppen in samenwerking met Hem, uitgeoefend. Het heeft echter de taak over te gaan tot de definitie van een geloofspunt met plechtig ceremonieel en plechtige decreten, indien het noodig is, dat krachtiger verzet worde aangeleekend tegen de dwalingen en de aanvallen der ketters, ofwel in de geesten der geloovigen waarheden van de heilige geloofsleer beter ingeprent moeten worden, helder en dieper verklaard.

Waarlijk, dit stuk is rijk aan inhoud.

Zeer scherp kan daarmee worden bestreden de aanklacht tegen onze Gereformeerde kerken uitbracht, als zou haar niet-afvaardiging naar conferenties als te Stockholm en te Lausanne werden gehouden, bewijzen, hoezeer wij van Roomschen zuurleesem zijn doortrokken.

Indien het ergens duidelijk is, dan is het wel hier: wanneer twee hetzelfde doen, doen zij nog niet hetzelfde.

Bijna tegen elke alinea van het bovenaangehaalde komt onze overtuiging in opstand.

De superstitie ligt er voor ons dik op.

Rome laat niet één van haar onschriftuurlijke stellingen los om tot een eenheidsbeweging te komen.

Daarom kunnen wij van ozen kant nog minder begeerig zijn om met haar zekere religieuze eenheidsbeweging aan te gaan, al zijn wij ook in de politiek koalitie-broeder.

Maar nog minder kunnen wij ons in een eenheidsbeweging begeven met hen, die het onfeilbaar gezag der Heilige Schrift prijs geven.

Want dit zijn we weer met den paus eens: elke eenheidsbeweging moet tot basis hebben de eenheid des geloofs.

Alle andere eenheid is een saamgelijnde verdeeld-

heid, welke zoodra in de hitte van den strijd de lijn begint te smelten, in scherven uiteenvalt.

Alleen de eenheid des geloofs biedt een cementen bodem om er op te bouwen.

Hoe verlokkelijk de eenheidsbeweging ook moge zijn, wij moeten het wezen liefhebben boven den schijn.

HEPP.

LITERATUUR EN KUNST.

Marie Diers, Der zwakken kracht.

Bij herhaling hebben we gesproken over de boeken van de Deutsche Schriftster Marie Diers, die in een regelmatig-vervolgd serie in Nederlandsche vertalingen verschijnen.

Sinds „De Brieven van den Ouden Josias” hier te lande de algemeene belangstelling hebben getrokken, zijn minstens een tiental romans van deze Schriftster in vertaling van de pets-gekomen, wel niet in uniform-uitdrukking en ook niet van een zelfde vertaalster, maar toch bij dezelfde uitgever, A. G. Schoonderbeek te Laren en daarom met recht als vervolg-serie te bestempelen.

De meeste van deze boeken hebben we in ons blad behandeld. Als vanzelf is daarbij ook de Marie-Diers-roman als literair verschijnsel ter sprake gekomen, in zijn eigenschappen, gegevens, denkbeelden, tendenz e.d., telkens naar gelang in een bepaald boek het een of het andere in 't bijzonder naar voren trad. We herinneren b.v. aan de artikelen in de nummers 4 en 37 van den 5en jaargang, 3 van den 6en en 12 van den 7en, die in een inleiding meer in 't algemeen deze zaken aan de orde stelden. Zonder verdere introductie of toelichtende beschouwing kunnen we dus in een kort artikel op de nieuwste proeve wijzen: „Der Zwakken kracht”, vertaald door G. Schoonderbeek—Vreedenberg.

Hoofdfiguur is ook hier weer een vrouw, Käte von Kappel, die, onbevredigd door het leven, zoeken en zweven gaat en eerst als ze oud geworden is en smartelijk ervaart wat ze mist, tot een erkennen van haar verkeerdheden komt en dan tracht te herstellen wat nog goed te maken is. Met allerlei variatie van omstandigheid is deze figuur de altijd-terugkeerende, althans in Marie Diers' latere boeken en rondom haar vinden we steeds haar eigen of anderer opgroeiende kinderen, die mede in het gebeuren hun rol spelen en aan de ontwikkeling hun deel hebben.

Käte von Kappel heeft, door opzettelijk wild rijden met haar auto, den dood veroorzaakt van dominee Normann, wiens elf nog jonge kinderen nu verweest achter blijven (hun moeder is kort te voren gestorven). Door de rechtbank wordt zij voor de verzorging dezer kinderen aansprakelijk gesteld. Hard en stug van aard, aanvaardt ze deze veroordeeling als een niet te ontkomen taak. Ze zorgt voor de kinderen, maar zóó, dat ze niet niet verkwamen. Eerst blijft de oude meid de huishouding in de pastorie doen, maar als dat te veel kosten meebrengt, moet het gezin naar de stad, naar een klein huisje. Daarmee heeft Käte echter nog niet de gewenschte limiet bereikt: de kosten loopen haar nog te hoog. Dan besluit ze, dat het gezin verspreid moet worden en haar oude notaris, een goed maar onbeduidend man (alle mannen in Marie Diers' boeken zijn of nullen of te zijn strak-ego-centrische heerschers-typen) bezorgt elk van de kinderen een onderdak bij vreemden. Doch, hoe ver ook uit elkaar en hoezeer ook allen deelend in de hardheid van de stiefmoederlijke behandeling, de kinderen hechten met steeds grooter afhankelijkheid aan elkander en zoeken altijd elkaars gezelschap en steun. En deze „kracht der zwakken” wordt ten slotte de macht, die Käte overwint en tot een geheel ander mensch maakt. Dat gaat natuurlijk niet in eens — en ligt tusschen 't gebeuren van ongeveer heel het boek, want, als 't zoover komt, zijn de kinderen al grooter en is Käte zelf al vrij oud.

Lotte, een der kinderen, is tot dezen omkeer het middel. Zij is ondergebracht bij Käte's broer, maar tiert daar niet. Als kindermisje voldoet ze goed, maar ze schijnt te tobben. En als dan Käte, die ook een der meisjes tot zich genomen heeft, zich bij haar broer beklagt dat ze zoo weinig met dat kind worden kan, raadt de broer haar Lotte ook mee te nemen. Misschien zullen de kinderen wel tot elkander toenadering betoonen.

Käte volgt den raad en zoo komen de twee zusjes bij elkaar. Dan ziet ze, hoe de kinderen op elkaar gesteld zijn, beschaamd ervaart ze de allesoverweldigende toewijding van Lotte en ziet, hoe alles wat zij voor de kinderen gedaan heeft (veel, al was het dan niet genoeg) haar geenerlei baat oplevert, wat betreft achting of genegenheid. Veelmeer is het 't streven van allen, zoo spoedig mogelijk zelf te verdienen en dan een aandeel bij te brengen tot een hereeniging van het gezin. En die ervaring brengt den omkeer. Zij zal het gezin dan hereenigen, in haar huis, met opoffering van veel, dat er om weg moet (paarden, dienstpersioneel: zoo alleen kan, wat werd verspeeld en vergoed in eigenzinnigheid en stugheid: het gouden geluk van den eenzaam-wordenden mensch, nog worden gevonden. „Men mag zich draaien en wenden” — aldus besluit zij haar overwegingen, „het menschenleven

is nu eer is niet g weet, dat om uitge men het ontvanger

Der z ringsgezi wint het dat is de zaamheid van den l schrijfster teld en z ook, ond dat waas go chelin critiek ov

Alle

Naast

G. Schoon dere Duit boeken vi

Ook ov goeden ar tigen, in Geluksvog Wenzel”.

boeken u sproken, e oriënteere boek: „D beeft d

Matthias een eigen heel bijzo god type ver, Erfg

niets, leel zucht tot ergeren h

Deze M meisje, di na veel (g op te spo is in een bediende

niet mee, en vooral meisje in

Matthias een ander verwickeli dat hij te

Een op waarvan vorm hoo tische ont proeve va

vrij zoute ristische e elementen het niet.

Onderge kennismak te Gronin

Dink to het wat e land met

Gereform vaa die

Wees — J om te wil

Maar ie Ea nou is se arbeid

vuldig, da hy maar i

Voor el aan die l Hollandse

Wat 'n e welaangen die jaar n

namate or der! En v ander van

met die he de Hero...

schijning

Terwijl beringe i

winter, ve hitte. Ona

as ons di nooit dik

juig ons le veel v

mdat ons maar min

droogte, s boere huilt

vee van d